

V noči od četrтка na petek, 9. in 10. 2. 1984, je po večjem delu Gorenjske divjal hud veter. Podiral je drevesa, kozolce in odkrival strehe. Planinska pota, ki so speljana po gozdovih, so zatrpana z drevesi. Mnogo markacij bo treba obnoviti. Na fotografiji podrt »pričevalec preteklosti«, ob nepoškodovanem, trdnem »betonskem« nasledniku (Zg. Bela pri Preddvoru)

Foto Dokumentacija PV

MOJE VESELJE JE NA GORAH*

(Govor dr. Matjaža Kmecla, predsednika republiškega komiteja za kulturo, na XIV. planinskem taboru ljubljanskih planinskih društev na Polževem, dne 27. maja 1984.)

Dragi planinski prijatelji!

Prvi slovenski planinski potopis je bil zelo kratek. 1809. leta ga je v steklenici vrh Triglava pustil kaplan Janez Dežman; v gorenjščini je na listek napisal: »Sem bil tok koražen... moje narveči veselje je na gorah.« Spis je bil kratek, vendar odličen: za dolgo ali kar za zmeraj je načrtal slovensko planinsko pot. V majski številki našega glasila Planinskega vestnika lahko preberemo, da se nas je od tistih časov nabralo že več kot 100 000 takšnih Janezov, ki jim je »narveči veselje na gorah«, v 174 planinskih društvih si s skupnimi močmi dajemo duška nad to ljubeznijo, 165 koč in zavetišč smo si že postavili, samo lani je bilo v njih obiska toliko, kolikor nas je vseh Slovencev skupaj, čez 7000 km steza in poti si oskrbujemo. To pa je gotovo izraz velike moči, ne samo fizične, tudi moralne; saj ni samo telo veliko, zdravo in močno — takšen je tudi duh!

Naj namreč obrača kdorkoli kakorkoli hoče — ne bi bilo tako, če slovensko planinstvo ne bi bilo že od svojih začetkov tudi globoko kulturno gibanje! Prvi slovenski gorniki so bili ljudje duha in širokih pogledov, kot se za planince spodobi! Med najzgodnejšimi

* Sem bil tok koražen, to mislim na is viskik, tukej ostane, nekar ga un neusemi, narvezhi moje veselje je na gorah.

Joannes Dessmann, Kaplan na Jessenize, 8. avgusta 1809

(Glej knjigo Pet stoletij Triglava, dr. Julius Kugy, prevod Marjan Lipovšek, Založba Obzorja, Maribor, zbirka Domače in tuje gore, številka 9, str. 104 in pod opombo št. 105.)

prvopristopniki Triglava je bil tudi prvopristopnik slovenskega sodobnega pesništva Valentin Vodnik; drug naš pesnik iz tistih časov, Valentin Stanič, velja za velikega alpinista heroičnih časov, evropskega formata — tako velik in pomemben je bil, da nam ga skušajo kar naprej ukrasti. — Iz boja za svoje gore smo črpali narodno samozavest, ponos, oblikovali samolastno kulturno bit, pa tudi temeljne simbole obstajanja — Triglav in Zlatoroga! Pri tem pa smo pravzaprav vztrajno gradili na tistem, kar je davno slovensko ljudsko izročilo iz osupljive modrosti in najtesnejšega stika s svojimi gorami izoblikovalo duhovnega. — Hacquet je v 18. stoletju zapisal, da so prebivalci Kranjske neizmerno navezani na svoje gore. »Pripravljeni bi bili dolgo trpeti vse mogoče zlo, celo lakoto, preden bi jih zapustili.« To Hacquetovo misel podpiše zagotovo vsakdo izmed nas! Naše gore so naša svoboda, so naše zmeraj osvobojeno ozemlje! Dramatično se je to potrjevalo v velikih zgodovinskih stiskah, kot je bil na primer naš veliki narodnoosvobodilni boj, intimno se nam kaže vsak dan posebej, ko se tja gor zatekamo iz vsakdanjih tegob: utrjevati prijateljstva, premišljevati življenje, dihati dišeč in zdravljen zrak, utrjevati telo in svojo kulturo. Frischaufo so grintovski pastirji, ki so že zdavnaj brez praktičnega razloga lazili na najvišje vrhove, naj jim je drobnica tja gor ušla ali ne, povedali, da je tam pač lepo! Torej jih je vodil estetski nagib, ki ga mi vsi dobro poznamo. Saj bi nas večina rekla, če bi nas vprašali, zakaj se matramo čez hrib in dol, da ne vemo natančno, da nam je pri tem — preprosto — lepo! Vodi nas želja po lepem — to pa je nekaj, čemur ni mogoče odreči plemenitosti — in smo spet pri kulturnem jedru planinstva!

Toda motili bi se, če bi mislili, da ta naša kulturna moč prihaja in se ohranja sama od sebe! Nič ne pride samo od sebe — samo kakšne slabe stvari! In zato vidim v tem našem zborovanju, ki so ga tako odlično zasnovali in organizirali litostrojski planinci, predvsem izraz skupne volje in odločenosti, da storimo vse, kar moremo, za nadaljnjo krepitev te pomembne duhovne, moralne osnove slovenskega planinstva. Seveda to ni poziv za vsesplošno planinsko pesnikovanje; to tudi ni vse, kar lahko kulturnega storimo. Kultura je zelo široka in vsakdo se je lahko udeležuje in jo lahko krepi:

tisti, ki ne odloži starega štedilnika sredi najlepšega gozda, saj pogled nanj zagotovo ni ne lep ne kulturn;

tisti, ki ne izorje ceste do vsakega drugega debelejšega drevesa, po možnosti prav tam, kjer že drži prijazna planinska pot, vse kar odrine, pa spusti kar po bregu v stoletno sramoto človeku in rano naravi;

tisti, ki ne splanira Zvoha v daleč vidno kamnito puščavo;

tisti, ki skrbno odnaša odpadke v nahrbtniku, da o znamenitih triglavskih smetarjih ne govorimo — ti so še posebno zaslužni in pohvale vredni, nam vsem za zgled;

tisti, ki niti v skrajni samoti in ko ga nihče ne vidi, ne trga in ne ruje za domač vrt zaščitenega cvetja;

in tudi tisti, ki malo manj kriči, pa če je še tako navdušen;

tisti, ki fotografira, namesto da bi odnašal;

seveda pa tudi tisti, ki je naročen na Planinski vestnik (zaenkrat je samo vsak dvajseti izmed velikih planinske družine, kar zagotovo ni veliko, to boste priznali);

tisti, ki hodi na planinska predavanja, ki ga zanimajo filmi in knjige s to tematiko, ali pa Pavlovčeve, Mayerjeve, Novinčeve slike, ki v pevskem zboru poje Oj, Triglav, moj dom! in druge takšne! Nešteto je načinov in možnosti!

dr. Matjaž Kmecl
med govorom

Foto Dokumentacij. PV

Občinstvo
med izvajanjem
programa. Objavili so,
da je bilo na laboru
navzočih med 3000
in 4000 planincev

Foto Dokumentacija PV

Predvsem pa moramo imeti pred očmi, da smo za podobo, vsebino in moč svojega planinstva odgovorni prav vsi! Odprli smo vsakomur vrata vanj: vsi smo ena družina in gore so naša skupna last. Zdemokratizirali smo jih, kot zlepa ne k'je drugje. Odrekli smo se izbranstvu in elitništvu, toda to še ne pomeni, da smo se tudi odrekli izbranemu ravnanju in obnašanju! Več ko nas je v srečnem gorskem svetu, bolj nevarni smo mu, bolj ranljiv postaja, prej ga lahko zamažemo, pokvarimo, zazidamo, pomendramo, iztrebimo, s tem pa izpraznimo vsega lepega, in za zmeraj zgubimo! Natančno tako, kot so davni trentarski pastirji Zlatorogovo kraljestvo. Za zmeraj: svoje osvobojeno ozemlje, pomemben del svoje samobitnosti, »narvoči veselje«, nekaj, za kar se plača tvegati tudi veliko zlo in lakoto.

Zato bomo še poglobljali kulturne osnove planinstva, branili bomo svojega Zlatoroga z vsemi močmi, branili triglavske rože in neboglasnice, da ne bodo nikoli zginile — to bodi naša misel, naše geslo, naša volja, naše zaupanje!
Naj živi in naj se pogloblja slovensko planinstvo!

ANGLEŠKA POPOTNIKA V SLOVENSKEM ALPSKEM SVETU LETA 1828, I. DEL*

(Za Planinski vestnik prevedel in priredil Janez Šumrada)

4. maja 1828 sta prispela v Ljubljano s kočijo angleške izdelave, v katero so bili vpreženi poštni konji, dva popotna tujca. Starejši se je srečeval z Abrahamom, a bi mu zaradi daljše hude bolezni pripisali več let. Gosposka kočija in tujčeva oprava sta razodevali, da ima mož precej pod palcem, številni znanstveni instrumenti in skoraj sto strokovnih in leposlovnih knjig, ki jih je imel poleg lovskega in ribiškega pribora med svojo veliko prtljago, pa so dali slutiti raziskujočega duha široke in poglobljene izobrazbe. Anglež se je imenoval Sir Humphry Davy (1778—1829) in je bil tiste čase slaven znanstvenik širokega spektra udejstvovanja (odkritelj smejalnega plina in kalija, izumitelj rudarske varnostne svetilke, opravljal je električne poskuse, raziskoval alkalitnost zemlje, zgozrevanje ...) in naravni filozof. Že od začetka stoletja je bil član, zatem pa tudi predsednik angleške učene Kraljeve družbe (Royal Society) in v osebnih stikih z najpomembnejšimi učenjaki svojega časa (Ampère, Volta, Humboldt). Odkril je nadarjenost kasneje znamenitega fizika Michaela Faradaya in bdel nad njegovim razvojem. Davyjevo zdravje je zaradi preobremenjenosti, ki jo je prinašala njegova mnogostrana intelektualna dejavnost, propadalo že pred usodnim napadom apopleksije (možganske kapi) konec leta 1826, po kateri si ni nikoli več opomogel; novi napadi, zlasti intenzivni od februarja 1829 naprej, so tudi povzročili njegovo smrt, ki ga je doletela na povratku s potovanja po slovenskih deželah in Italiji v domovino, maja 1829 v Ženevi.

* Glej tudi Proteus, 1983, stran 1: Lavo Gernelji: Proteus, slovensko dekle in Humphry Davy.